

نویسنده: اف . ام . شکیل «F:M:Shakil»

[50]

منبع و تاریخ نشر: کریدل «2023-03-23»

برگردان: پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل»

توافق ایران و عربستان: تلاشی برای پایان دادن به جنگ بی پایان

The Iran-Saudi deal: A bid to end endless war

با توجه به نفوذ قابل توجهی که دو ملت در منطقه دارند، انتظار می‌رود که نزدیکی تهران و ریاض با میانجی‌گری پکن، پیامدهای مهمی برای صلح و رفاه در منطقه و اطراف غرب آسیا داشته باشد.

The Beijing-brokered rapprochement between Tehran and Riyadh is expected to have significant implications for peace and prosperity in and around West Asia, given the considerable influence the two nations wield in the region

عکاسی توسط کریدل

*****

توافق صلح ایران و عربستان با میانجی‌گری چین، که در 10 مارس در پکن امضا شد، نشان دهنده یک تغییر ژئوپلیتیک قابل توجه با پیامدهای گسترده برای خلیج فارس و کشورهای همسایه ایران است. برای دهه‌ها، عربستان سعودی و ایران درگیر رقابت ایدئولوژیک و اقتصادی در قلمرو همسایگان خود بوده اند که باعث تشدید تنش‌های منطقه‌ای شده است.

اگر توافق موفقیت آمیز با شد و روابط بین ریاض و تهران هما نطور که پیش بینی می شود بهبود یابد، احتمالاً تنش ها در خلیج فارس، شام و مناطق دورتر در همسایه پاکستان و افغانستان به طور قابل توجهی کاهش خواهد یافت. اولی که مدت ها نگران آسیب پذیری های امنیتی و تامین انرژی خود بود، به طور بالقوه از بهبود روابط بین عربستان سعودی و ایران سود خواهد برد که می تواند به حل بحران های نفت و گاز این کشور کمک کند.

. به همین ترتیب، افغانستان که دولت آن به رهبری طالبان هنوز در تلاش برای به رسمیت شناختن بین المللی است و نیاز مبرمی به ابتکارات بازسازی و سرما به گذاری دارد، ممکن است از نزدیک شدن پادشاهی عربستان سعودی با جمهوری اسلامی نیز بهره مند شود.

کشورهای خلیج فارس

یک آزمون تورنسل اولیه برای آشتی عربستان و ایران، تأثیر آن بر لبنان، عراق، سوریه و یمن خواهد بود، جایی که یک جنگ نیابتی تصور می شود که ویرانگری را در اقتصاد مربوطه و در حوزه عمومی آنها ایجاد کرده است.

یکی از حیاتی ترین مناطقی که تا ثیر توافق صلح در آن مورد آزما یش قرار خواهد گرفت، یمن است، جایی که ایران و عربستان سعودی از طرف های مخالف در جنگ هشت ساله این کشور حمایت کرده اند. این درگیری پس از حمله نظامی ائتلاف به رهبری عربستان و امارات در سال 2015 علیه جنبش انصار الله یمن که کنترل صنعا، پایتخت را به دست گرفته بود، به یکی از بدترین بحران های بشر دوستانه در جهان منجر شد.

نماینده گی دائمی ایران در سازمان ملل در بیانیه ای اعلام کرد که توافق ایران و عربستان به آتش بس سرعت می بخشد، به آغاز گفت و گوی ملی و تشکیل یک دولت ملی فراگیر در یمن کمک می کند.

در همین حال، در شام، لبنان عمیقاً در یک بحران اقتصادی بی سابقه گرفتار شده است که با بدتر شدن روابط بین ریاض و بیروت تشدید شده است. این شکاف با گسترش قدرت گروه مقاومت حزب الله لبنان تحت حمایت ایران در لبنان تقویت شده است. یا نک جهانی گزارش داده است که بحران اقتصادی لبنان یکی از بدترین بحران های جهان در یک قرن اخیر است و وضعیت به همان سرعتی که لیر در حال سقوط آزاد است به بدتر شدن ادامه می دهد.

تنش ها در سال 2017 زمانی به اوج رسید که سعد حریری، نخست وزیر وقت، که پیش از این نزدیک ترین متحد عربستان سعودی در لبنان بود، در بیانیه ای تلویزیونی از ریاض استعفای خود را اعلام کرد. قا نونگذاران لبنانی متهم کردند که وی پس از بازداشت و خشونت توسط میزبانان سعودی خود مجبور به کناره گیری شده است.

رقابت بین ایران و عربستان سعودی بر عراق نیز تأثیر گذاشته است که از زمان تهاجم غیرقانونی ایالات متحده در سال 2003 به شدت آسیب دیده است. ، با خشونت مداوم و بی ثباتی سیاسی.

بحران سوریه اغلب به عنوان مجموعه ای از جنگ های نیابتی بین قدرت های منطقه ای و بین المللی تلقی می شود. درگیری 12 ساله با دخالت بازیگران خارجی مختلف از جمله ایالات متحده،

بریتانیا، روسیه، ایران، ترکیه، قطر، فرانسه و عربستان سعودی دامن زده است. این قدرت‌ها به لحاظ سیاسی و نظامی از طرف‌های مختلف در مناقشه حمایت کرده‌اند - و در مورد غرب، تحریم‌های اقتصادی ظالمانه‌ای را اعمال کرده‌اند - که منجر به یک بحران پیچیده و مداوم شده است که رنج قابل توجهی را برای مردم سوریه به همراه داشته است.

کمک به پاکستان؟

سیاستگذاران ارشد پاکستان نسبت به از سرگیری کار روی «خط لوله گاز صلح» پس از احیای روابط دیپلماتیک بین ایران و عربستان خوشبین هستند. یک منبع در وزارت خارجه پاکستان به *The Cradle* می‌گوید که مخالفت ریاض دلیل اصلی توقف پروژه بوده است.

اندرو کوریبکو، تحلیلگر ژئوپلیتیک، پا را فراتر می‌گذارد و پیش‌بینی می‌کند که آشتی بین تهران و ریاض، پتانسیل کامل پروژه مسیر تجاری به رهبری روسیه-ایران-هند - کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب - (INSTC) را با اتصال همکاری خلیج فارس باز خواهد کرد. شورا (GCC) به مجموعه‌ای از پروژه‌های بزرگ اوراسیا امیدوار کننده. این پروژه‌ها از طریق پاکستان اجرا می‌شوند و روسیه و هند را از طریق جاده به یکدیگر متصل می‌کنند و آن را به توسعه قابل توجهی برای زیرساخت‌های حمل و نقل منطقه تبدیل می‌کنند.

مقامات اسلام‌آباد همچنین معتقدند که توافق عربستان و ایران به کاهش فعالیت گروه‌های شبه نظامی فرقه‌ای تحت حمایت عربستان سعودی، مانند لشکر جنگوی و سپی‌صحابه (که بعداً به اهل سنت و جماعت تغییر نام داد) کمک خواهد کرد. شبه نظامیان **سنی جندالله** مستقر در استان سیستان و بلوچستان ایران که مدعی کشته شدن صدها تن از پرسنل امنیتی ایران است. این سازمان‌ها در فعالیت‌های تروریستی در پاکستان، به ویژه جامعه شیعه را هدف قرار داده‌اند. **به گفت‌ه کوریبکو:**

ناخواسته، عنصر بلوچ مسائل امنیتی پاکستان ممکن است به زودی بدتر شود. این ستیزه جویان پس از قطع کار توسط ریاض و از دست دادن شغل خود، ممکن است به گروه‌های افراطی دیگر مانند تحریک طالبان پاکستان (TTP) یا گروه‌های ملی‌گرای فرعی مانند ارتش آزادیبخش بلوچستان (BLA) بپیوندند، مگر اینکه اسلام‌آباد آنها را بازداشت کند یا آنها را آغاز کند. خلع سلاح، خلع سلاح و ادغام مجدد.»

افغانستان

سال‌ها، ریاض برای شکل دهی به حکومت و سیاست داخلی افغانستان و محدود کردن نفوذ تهران در کشور هم‌مرز خود، رودرروی ایران بود. پس از اشغال افغانستان توسط شوروی در سال 1979 و ایجاد یک حکومت کمونیستی تحت رهبری شش ساله ببرک کارمل، سعودی‌ها از گروه‌های قومی و مذهبی افغان برای گسترش ایدئولوژی سلفی و جهادی خود استفاده کردند.

در همین حال، ایران از چندین گروه شیعه حمایت کرد که بخش‌هایی از هزاره‌جات در مرکز افغانستان در نزدیکی حاشیه غربی رشته کوه هندوکش را تصرف کردند، که منجر به تشکیل حزب وحدت پس از مرگ آیت‌الله روح‌الله خمینی، رهبر ایران در سال 1989 شد. ایالات متحده، عربستان سعودی و پاکستان یک جنگجوی جهادی پشتون - یا نیروی مقاومت مجاهدین - را برای مبارزه با

نیروهای شوروی تشکیل دادند و گروه‌هایی مانند **حزب اسلامی گلبدین حکمتیار** و **اتحاد اسلامی عبدالرسول سیاف** به جنگ تحت حمایت ایالات متحده علیه نیروهای شوروی و حکومت کمونیستی افغانستان پیوستند.

رقابت عربستان سعودی با ایران منجر به تمویل یک مجتمع اسلامی در کابل در سال 2012 شد، به قصد رقابت با مسجد خاتم النبیین و دانشگاه اسلامی ایران که در سال 2006 ساخته شد.

در شرایطی که قرار است روابط دیپلماتیک بین ایران و عربستان سعودی دو ماه دیگر از سر گرفته شود، باید دید که آیا افغانستان از این تنش زدایی سود خواهد برد یا خیر. در حالی که برخی کارشناسان تردید دارند که افغانستان شاهد رهایی فوری از این رقابت باشد، آنها خاطر نشان می‌کنند که این کشور احتمالاً از پیشرفت‌های حاصل شده در بندر چابهار ایران - که با همکاری هند توسعه یافته است - سود خواهد برد که انتظار می‌رود در آینده نزدیک سرعت بیشتری بگیرد.

با این وجود، به رسمیت شناختن بین‌المللی و به ویژه منطقه‌ای طالبان احتمالاً یک عامل کلیدی در تعیین اینکه آیا افغانستان می‌تواند از از سرگیری روابط دیپلماتیک بین ایران و عربستان سعودی سود ببرد، خواهد بود.

قرن آسیایی "

در 17 مارس، پاکستان اعلام کرد که در جریان نشست سازمان همکاری اسلامی (OIC) در اسلام‌آباد در مارس سال گذشته، ارتباط بین عربستان سعودی و ایران را تسهیل کرده است. در طی یک نشست هفتگی اخیر، سخنگوی وزارت خارجه اظهار داشت: «ما این پیشرفت را تحسین می‌کنیم. پاکستان همراه با کشورهای مختلف دیگر و حاکمان ایران و عربستان سعودی، مذاکرات را تشویق کردند».

مشاهد حسین سید، رئیس کمیته دائمی دفاع سنای پاکستان، به کریدل می‌گوید که توافق صلح ایران و عربستان یک عقبگرد آشکار برای ایالات متحده و اسرائیل است و اشاره می‌کند که آنها اکنون نمی‌توانند در مورد روند کاهش نفوذ ایالات متحده در غرب انجام دهند. آسیا و ظهور همزمان **چین** در آنچه که اکنون "قرن آسیایی" نامیده می‌شود».

جهان تصور یک جنگ سرد جدید را که برخی از عناصر جنگ طلب در غرب در حال دستفروشی هستند، رد کرده است. زمانی فرا رسیده است که دستان آسیایی باید آینده آسیایی را شکل دهند، روندی که منطقه قبلاً آن را آغاز کرده است.

«او همچنین اضافه می‌کند که برای اسلام‌آباد، این خبر بسیار خوبی است، زیرا **چین**، عربستان سعودی و ایران دوستان و شرکای نزدیکی هستند. سید می‌گوید، چین به پیروزی دیپلماتیک

بزرگی در مامای این توافق دست یافته است، که گامی بزرگ به سوی صلح، ثبات و هماهنگی در جهان اسلام است و می‌تواند به جنگ‌های نیابتی در منطقه نآرام پایان دهد.

پارادایم‌های امنیتی به رهبری چین

چه انگیزه‌های باعث شد پکن نقش میانجی را در مذاکرات صلح ایران و عربستان برعهده بگیرد و مستقیماً به مسائل امنیتی خلیج فارس پردازد؟

در سال‌های اخیر، سیاست خارجی چین به ویژه از زمانی که شی جین پینگ در سال 2012 رئیس‌جمهور شد، قاطعانه‌تر شده است. تحلیلگران بر این باورند که تصمیم پکن برای میانجیگری مذاکرات صلح بین ایران و عربستان سعودی در راستای مشارکت فزاینده این کشور در غرب آسیا است که امروزه فراتر از آن است. نیازهای انرژی خود را برآورده می‌کند و شامل حل مناقشه، امنیت منطقه‌ای و سیاست داخلی می‌شود.

عامل دیگر، سرمایه‌گذاری قابل توجه چین در پروژه‌های «یک کمربند و جاده (BRI)» در سراسر منطقه است، با توافق‌نامه‌ها و تفاهم‌هایی که توسط بیست کشور عربی امضا شده است.

ابتکار امنیت جهانی شی جین پینگ (GSI) و «معماری امنیتی خاورمیانه» چین را به سمت مشارکت عمیق‌تر در سیاست خلیج فارس و رسیدگی به نگرانی‌های امنیتی منطقه سوق داده است. در کنگره سالانه حزب کمونیست در هنگ‌کنگ در سال 2022، رئیس‌جمهور شی اظهار داشت که پارامترهای امنیتی GSI می‌تواند به طور موثر درگیری‌های ژئوپلیتیکی، بحران غذایی و همه‌گیری کووید-19 را مدیریت کند.

توویا گرینگ، یکی از اعضای غیرمقیم مرکز جهانی چین شورای آتلانتیک، به کریدل توضیح می‌دهد که در حالی که چین به سمت «جوان‌سازی ملی» می‌کوشد و منافع خود را در جنوب جهانی افزایش می‌دهد، کارشناسان ارشد چینی در حال بحث هستند که آیا مشارکت خود را در امور سیاسی و سیاسی افزایش دهند یا خیر. مسائل امنیتی در غرب آسیا و شمال آفریقا.

گرینگ می‌گوید: «یانگ چنگ»، دیپلمات سابق و کارشناس روابط چین و روسیه، فکر می‌کند که چین ممکن است در نهایت بتواند با کشورهای [آسیای غربی] در زمینه مسائل امنیتی همکاری کند و ممکن است به تأمین‌کننده اصلی کالاهای عمومی مرتبط با امنیت تبدیل شود. وی افزود: اکثریت روشنفکران چین طرفدار مشارکت بیشتر در مسائل منطقه هستند.

عادی سازی روابط ایران و عربستان سعودی به وضوح می تواند تأثیر زیادی بر غرب آسیا و کل منطقه داشته باشد. با کاهش رقابت های سیاسی و فرقه ای، این توافق می تواند به طور موثری تمایل به جنگ های نیا بتی و گسترش ایدئولوژی های افراطی را خنثی کند.

نکته مهم این است که پیشرفت سریع همکاری اقتصادی بین دو کشور و همسایگان منطقه ای آنها می تواند زمینه آزمایشی عالی برای دیدگاه بزرگ شی برای جایگزینی «جنگ بی پایان» تحت حمایت غرب با جایگزین «مدرن سازی صلح آمیز» او برای جنوب جهانی فراهم کند. در حالی که هنوز برای تعیین میزان تاثیر این توافق زود است، واضح است که این نزدیکی ایران و عربستان گامی مثبت به سوی ثبات در غرب آسیا است.

----- **با تقدیم احترامات «2023-03-26»**